2. Бідюк Н.М. Розвиток змісту та форм організації та підготовки бакалаврів і інженерів в університетах Великої Британії: дис. … канд. пед. наук: 13.00.04 / Бідюк Наталія Михайлівна. – Київ, 2001. – 179 с.
3. Макгрегор Дж. Мировые лидеры инноваций /Дж. Макгрегор – Busines Week №15-16/24 апреля 2006. – С. 32-45.
4. Амбросов А.Є. Системний погляд на місію освіти. / А.Э. Амбросов, О.Д. Сердюк. // Вища освіта України: [журнал]. – 2007 р. – №3. – С. 21-29.
5. Коваленко Е.Э. Методика профессионального обучения: [учебник] / Елена Эдуардовна Коваленко. – Х.: ЧП "Штрих", 2003. – 480 с.
6. Шандыба Е.В. Методическая система обучения технических дисциплин генеральных конструкторов при последипломной подготовке: дис. … канд. пед. наук: 13.00.02: защищена 26.02.2010: утв. 06.10.2010 / Шандыба Елена Васильевна. – Харьков, 2010. – 217 с.
7. Беловол А.В. Способы управления производительностью полифункциональных машин и их систем / А.В. Беловол, Н.Є. Тернюк // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. – Луганськ. – 2000. – С. 7-9.
8. Тернюк Н.Э. Синтез технологических систем высокой и сверхвысокой производительности / Н.Э. Тернюк, А.В. Беловол // сборник трудов ХНАДУ. – Харьков. – 2005. – С.167-172.

Шандыба Е.В.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ТРЕБОВАНИЯ К КОМПОНЕНТАМ ИНТЕГРАЛЬНЫХ УЧЕБНО-ИННОВАЦИОННЫХ СИСТЕМ

Определены основные методические требования к компонентам интегральных учебно-инновационных систем и установлено место использования новой информации каждой составляющей в учебном процессе. Показано, что применение комплексно интегральных учебно-инновационных систем позволяет удовлетворить методические требования, обеспечить оптимальное распределение участия составляющих в достижении конечного результата и синхронизировать деятельность учебной и инновационной подсистем.

Ключевые слова: методические требования, интегральные учебно-инновационные системы, информация, составляющие системы, учебная и инновационная подсистемы.

Shandyba E.V.

METHODOLOGICAL REQUIREMENTS FOR COMPONENTS OF INTEGRAL TRAINING-INNOVATIVE SYSTEMS

The article specifies the main methodological requirements for components of integral training-innovative systems and determines where to use the new information of each integral part of systems in the training process. It is shown that combined use of integral training-innovative systems makes it possible to meet the methodological requirements, ensure the optimal distribution of share of integral parts in achieving the final result and synchronize the action of training and innovative subsystems.

Key words: methodological requirements, integral training-innovative systems, information, integral parts of system, training and innovative subsystems.

УДК 373.31 **Якименко С.І.**

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ШКОЛИ І СТУПЕНЯ

В статті автор розкриває питання впровадження інтегрованої технології в освітній процес середньої загальноосвітній школі І ступеня. Порушує проблему вагомості інтегрованої технології у складі педагогічної системи, а також розкрито особливості впровадження інтегрованої технології в освітній процес школи І ступеня. Проаналізовано,

що сучасний освітній процес школи і ступеня значно виграє при впровадження інтегрованої технології.

Ключові слова: інтегративний підхід, технологія, інтеграція, дидактичні принципи, навчання.

Сучасна освіта характеризується системними змінами в структурі та змісті. Переосмислення пріоритетів навчання, ролі учня як суб'єкта навчально-виховного процесу, а також суспільні зміни, обумовлюють нетрадиційні підходи до вирішення багатьох освітніх проблем. Однією з провідних тенденцій розвитку сучасної освіти є інтеграція його змісту.

Стрімкі соціальні реформи, які переживає наше суспільство в останні десятиріччя, кардинально змінили не тільки умови життя людей, але й освітню ситуацію. У зв'язку з цим гостро постало завдання – створення нової концепції освіти, яка відбивала б як інтереси суспільства, гак і інтереси кожної людини зокрема.

Ідея про єдність наукових знань, хоч і в примітивних натур-філософських уявленнях, знаходила відображення в роботах древніх мислителів: Аристотеля, Демокріта, Епікура, Платона. До цієї проблеми зверталися Г. Гегель і І. Кант, Л. Фейєрбах.

Проблема інтеграції змісту освіти розглядалася в педагогіці ще за часів Я.А. Коменського, але систематичне дослідження її почалося тільки в другій половині XX століття. Г.Ф. Федорець розглядає інтеграцію в різноманітних зв'язках і залежностях між структурними компонентами педагогічної системи. І. Д. Звєрєв за основоположний ознака інтеграції приймає всю цілісність системи навчання. О. І. Бугайов інтеграцію змісту освіти пояснює необхідністю встановлення міжпредметних зв'язків з метою формування в учнів цілісної картини світу. Н. М. Буринська в інтеграції бачить кардинальне оновлення змісту освіти.

Ідеї інтегрованого навчання сьогодні особливо актуальні, оскільки сприяють успішній реалізації нових освітніх завдань, визначених державними документами. Інтеграція навчання передбачає створення принципово нової навчальної інформації з відповідним змістом навчального матеріалу, навчально-методичним забезпеченням, новими технологіями.

Отже, в останні роки в суспільстві склалося нове розуміння головної мети освіти: формування готовності до саморозвитку, яке забезпечує інтеграцію особистості в національну світову культуру.

Тому в нашому дослідженні ми передбачаємо вирішити такі основні завдання:

– навчання діяльності – уміння ставити цілі, організовувати свою діяльність для їх досягнення та оцінювати результативність дій;

– формування особистісних якостей – розуму, волі, почуттів і емоцій, творчих здібностей, пізнавальних мотивів діяльності;

– формування цілісної картини світу, адекватної сучасному рівню знань і рівню освітньої програми.

Дидактичні принципи інтегрованої особистісно-орієнтованої технології:

I. *Принцип діяльності.* Основний висновок психолого-педагогічних досліджень останніх років полягає в тому, що формування особистості учня і просування його в розвитку здійснюється в процесі його власної діяльності, спрямованої на "відкриття" ним нового знання.

II. *Принцип цілісного уявлення про світ.* У дитини повинно бути сформовано узагальнене цілісне уявлення про навколишній світ (природу, культуру, науку, суспільство, людину), про роль і місце кожної сфери в системі знань. Принцип єдиної картини світу в діяльнішому підході тісно пов'язаний із дидактичним принципом науковості в традиційній системі, але багато глибший за нього. Мова йде не лише про формування наукової картини світу, але й про особистісне ставлення учнів до одержаних знань, а також про вміння застосовувати їх у власній діяльності. (Я – у природі, Я – у культурі. Я – у суспільстві).

III. *Принцип неперервності.* Принцип неперервності означає наступність між усіма освітніми ланками на рівні методології, змісту і методики.

–*Принцип мінімакса.* Цей принцип полягає в тому, що школа повинна запропонувати учневі зміст освіти на максимальному рівні. Система мінімакса є, очевидно, оптимальною для реалізації підходу, оскільки це система, яка саморегулюється.

–*Принцип психологічної комфортності.* Принцип передбачає усунення по можливості всіх стресоутворюючих факторів навчального процесу, створення в школі і на уроці такої атмосфери, яка сприяє розкутості дітей і в якій вони почувають себе "як вдома".

–*Принцип варіативності.* Принцип варіативності передбачає розвиток в учнів варіативного мислення, тобто розуміння можливості різних варіантів розв'язання завдань і формування вмінь здійснювати систематичний добір варіантів. Навчання, у якому реалізується принцип варіативності, знімає в учнів страх перед помилкою, учить сприймати невдачу не як трагедію, а як поштовх до її виправлення

–*Принцип творчості (креативності).* Принцип творчості передбачає максимальну орієнтацію на творчі досягнення в навчальній діяльності школярів, набуття ними досвіду творчої діяльності. Уміння створювати нове, знаходити нестандартне рішення життєвих проблем сьогодні є невід'ємною частиною життєвого успіху будь-якої людини. Тому розвиток творчих здібностей набуває загальноосвітнього значення.

Зміст інтегрованої програми передбачає:

- пізнавальну, виховну, розвиваючу цінність навчального матеріалу;
- відповідність віковим особливостям дітей молодшого шкільного віку:
- створення умов для наступності га спадкоємності;
- інтеграцію змісту і видів діяльності учнів;
- поступове ускладнення кожного виду діяльності учнів;
- емоційність змісту уроків.

Матеріал у рамках цієї програми значно розширює кругозір дитини, залучає до вивчення астрономії, фізики, хімії, географії.

Розвиток дитини в ході засвоєння нею інтегрованих знань про людину та навколишній світ – це особливий процес, що характеризується, перш за все, активним виникненням нових структур, нових елементів у самому розвитку та установленням нових зв'язків між сторонами об'єкта. Проведені нами дослідження підтвердили важливість даного підходу.

До суттєвих показників розвитку дитини ми відносимо оволодіння знаннями про людину та навколишній світ на основі цілісності та системності. Мета, яку ми ставили, допомогти дитині сформувати світогляд, усвідомлено включитися в процес самовиховання, самореалізації на основі утворення власної "картини світу".

Таким чином, ми виділяємо три функціональні складові інтегрованих знань молодших школярів про людину та навколишній світ: інформаційну, емоціогенну та спонукальну. Інтегрований підхід дозволяє суттєво активізувати як "інтелектуалізацію почуттів" дитини за Л. С. Виготським, так і емоціогенність інтелекту за І. Д. Бехом [1].

Однією з умов реалізації програми є формування в дітей навичок самостійного отримання інформації з різних джерел (книги, засоби масової інформації тощо), аналіз, синтез і класифікація отриманої інформації: подання знань (зокрема ефективна мова); участь у спільній діяльності з дорослими та однолітками, оволодіння нормами і правилами поведінки, взаємовідносин, розуміння їх доцільності, необхідності, формування конструктивного ставлення до змін, конструктивне вирішення конфліктів; вироблення власної позиції, власної точки зору. Отримані на основі експерименту знання, уміння й навички стають стрижневими в пізнанні навколишньої дійсності зберігаючи свою значущість і для подальшого освоєння оточуючого світу.

В інтегрованій технології ми виходили з того, що інтегровані знання позитивно впливають на формування особистості дитини молодшого шкільного віку, якщо навчально-виховний процес побудовано з урахуванням психолого-вікових особливостей та за таких умов:

– застосування особистісно і соціально значущих ситуацій, які стимулюють мотивацію навчання, формують критеріально-ціннісну систему сприйняття оточуючого світу;

– соціальної адаптації молодших школярів, яка сприяє збагаченню духовного потенціалу особистості, забезпечує кожному учню можливість виявити ініціативу, активність, реалізувати свої творчі можливості, здібності;

– підготовки вчителів до роботи з молодшими школярами на засадах інтеграції знань.

Сфера життєдіяльності "Людина і культура" надає можливість дитині молодшого шкільного віку надбати елементарні навички культури, забезпечує її духовний розвиток.

Під "духовним розвитком" розуміється розкриття чуттєво-емоційного, пізнавально-інтелектуального, вольового та творчого потенціалу дитини. Ця сфера має замету розширювати, збагачувати, поглиблювати духовне життя дитини: вона цілеспрямовано направляє дитину шляхом пізнання добра, краси, любові; допомагає осмислити та об'єднати естетичні цінності.

У зв'язку з цим ми робимо висновок, що особливо актуальною є проблема інтегрованого навчання, зокрема уроків мови та мовлення. Інтегрування цих уроків глибоко розкрито в працях таких учених, як В. Р. Ільченко, В. В. Паламарчук, М. С. Вашуленко, С. У. Гончаренко, О. Я. Савченко [2; 3; 4; 8]. Методичне забезпечення інтегрованого уроку мови й мовлення потребує обґрунтування й конкретизації.

Розробляючи методичний інструментарій інтегрованого уроку, ми переконались, що перспективнішою є така організація пізнавальної діяльності учнів, коли спільною темою об'єднуються уроки мови та ряду інших навчальних предметів (читання, ознайомлення з довкіллям, природознавства, народознавства, художньої праці, музики).

Тематична єдність дидактичного матеріалу на уроках ряду навчальних предметів дає змогу вчителеві О. А. Міцкевич [7] спланувати систему уроків, у яких раціонально поєднуються різні види діяльності:

–вступні, з використанням міжпредметних зв'язків та інтегрованих видів діяльності, характерних для певних навчальних предметів, що вивчаються як самостійні предмети;

–уроки, на яких не використовуються засоби інтеграції, в основному присвячені виробленню навичок, умінь, узагальненню та готують до наступних уроків;

–заключні уроки з вивчення певної теми із широким використанням інтегрованих видів діяльності, притаманні тим навчальним дисциплінам, що вивчаються як самостійні предмети.

Пропонований методичний підхід створює мотив діяльності, дає змогу поєднати пізнання з духовним життям дитини. Завдяки такій організації навчання кожному учневі програмується шлях від дій, спільних із учителем, однокласниками, до самостійної діяльності.

Визначальним критерієм у доборі видів діяльності є узгодження дидактичних цілей уроків мови й мовлення, що може бути представлена структурою.

Сукупність дидактичних цілей уроку мови й мовлення

Дидактичні цілі уроку мови й мовлення: набуття нових знань з лексики, фонетики, граматики, правопису; розвиток усного й писемного зв'язного мовлення; відпрацювання навичок грамотного й каліграфічного письма; удосконалення опорних умінь – базисного компонента програми; включення нових знань у систему раніше вивчених; підготовка до сприймання наступного матеріалу.

Керуючись сукупністю дидактичних цілей кожного уроку, учитель знаходить найоптимальніше поєднання інтегрованих засобів навчання, уникаючи зайвого нагромадження видів діяльності, що тільки стомлюють дітей.

За способом поєднання видів діяльності виділено три типи інтегрованих уроків: ігрова діяльність; спостереження за природою; художня діяльність.

Розвивальні можливості видів діяльності

Ігрова діяльність – орієнтує на чуттєві способи пізнання, оволодіння уміннями знаходити родові, видові, спільні та відмінні, істотні и неістотні ознаки, класифікувати їх; розширює уявлення про значення конкретних слів.

Спостереження за природою – вводить у сам процес народження образного висловлення, допомагає розкрити сутність причинно-наслідкових зв'язків. Розширює уявлення, поповнює запас слів, що означають явища природи, риси характеру.

Художня діяльність (у тому числі літературна) – спрямована на розвиток, орієнтує на формування образного сприймання світу, на зіставлення словесного образу з графічним та музичним, розширення уявлень про лексичне значення слів, що позначають риси характеру, суспільні явища, події, факти.

Основні види діяльності, які використовуються під час побудови інтегрованих уроків, можуть підсилюватись малюванням, художньою працею, виразним читанням віршів драматизацією, складанням діалогу, хоровим співом.

Сукупність засобів емоційного впливу на особистість дитини дає можливість педагогу глибше індивідуалізувати навчання, спираючись на природні здібності, нахили дітей, особливості сприймання, уяви, пам'яті, мислення.

Отже, орієнтованість видів діяльності на дидактичні цілі уроку мови й мовлення це головний принцип внутрішньої організації інтегрованого уроку.

Структура інтегрованого уроку з мови й мовлення має три етапи:

І. етап – формування задуму висловлювання;

ІІ. етап – створення текстів;

ІІІ. етап – виразне читання творів, зіставлення з авторськими зразками.

Етап формування задуму вирішує такі завдання: актуалізація чуттєвих уявлень, знань дітей про те, що мають розповідати, складати міркування, описувати; актуалізація слів, словосполучень, речень, необхідних для вираження думки; розвиток навичок каліграфічного і грамотного письма; удосконалення узагальнених способів мовленнєвої діяльності – найголовніших опорних умінь; спостереження за виражальними можливостями слова, граматичними формами, колективний добір влучних слів.

Етап творення дитячих висловлювань (усних і писемних) передбачає управління дитячою творчістю через багатоваріантні мовленнєві завдання з різною мірою допомоги та ступенем творчості. Можна супроводити цей процес музикою. Тут слід застосовувати диференційований підхід до дітей. З найслабшою групою дітей може колективно працювати вчитель.

Етап редагування передбачає обговорення дитячих творів, зіставлення дитячих висловлювань з авторськими зразками може поєднуватись із виразним читанням (розповіді в особах, добір заголовків до творів, створення ілюстрацій, виконання малюнків).

Способи поєднання видів діяльності під час побудови інтегрованих уроків.

І. Спосіб поєднання видів діяльності:

2. Виразне читання (читання в особах чи музичному супроводі вірша, пісні), спостереження за живописною формою мовних засобів та граматичних форм у тексті.

3. Запис з голосу (з коментуванням чи списуванням) образного вислову.

4. Добір заголовка.

5. Побудова словосполучень (речень).

ІІ. Спосіб поєднання видів діяльності (виразне читання вірша, складання діалогу з героями твору, доповнення художніх описів, розповідей, міркувань).

ІІІ. Спосіб поєднання видів діяльності (виразне читання вірша, поєднання його з картиною).

IV. Спосіб поєднання видів діяльності (виставка дитячих малюнків після екскурсії в природу).

V. Спосіб поєднання видів діяльності (складання власної розповіді про героїв прочитаного твору).

Отже, робимо висновок, що одним із напрямків методичного оновлення змісту уроків у початкових класах є впровадження інтегрованої технології в освітній процес школи І ст. на основі 5 сфер: "Людина і природа"; "Людина і Всесвіт"; "Людина і суспільство"; "Людина і культура"; "Людина наука і техніка".

Цей підхід має на меті інформаційне й емоційне збагачення сприймання мислення та почуттів учнів за рахунок використання змістовного матеріалу сфер, що сприяють різнобічному пізнанню явищ, понять, а також досягненню цілісності знань і формуванню основ світогляду.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бех І. Д. Інтеграція як освітня перспектива. /І. Д. Бех. / Початкова школа. – 2002. – № 16. – С. 10–11.
2. Вашуленко М. С. Інтегрування завдань з рідної мови й читання. / М. С. Вашуленко. // Початкова школа. – 1994. – № 6. – С.13 – 17.
3. Гончаренко С. У. Інтеграція наукових знань і проблема змісту освіти. / С. У. Гончаренко. // Постметодика. – 1994. – С. 3–9.
4. Гончаренко С. У. Інтегроване навчання. За і проти. / С. У. Гончаренко, Ю. І. Мальований //Освіта. – 1994. – 16 лютого.
5. Козловська І. М. Принципи дидактики в контексті інтегрованого навчання. / І. М. Козловська, Я.М.Собко. // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 4. – С. 48–51.
6. Лисенко Г. З досвіду проведення інтегрованих уроків. / Г.Лисенко. // Початкова школа. – 1998. – № 8. – С. 46 – 38.
7. Міцкевич О. Інтегрований навчально-виховний процес у другому класі. / О.Міцкевич. // Вересень. 1997. № 1. С. 41–43. ‘
8. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах. / О.Я.Савченко. –К.. 1997. – 64 с.

Якименко С.И.

ВНЕДРЕНИЕ ИНТЕГРИРОВАННОГО ТЕХНОЛОГИИ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС ШКОЛЫ I СТЕПЕНИ.

В статье автор раскрывает вопросы внедрения интегрированной технологии в образовательный процесс средней общеобразовательной школы I степени. Поднимает проблему значимости интегрированной технологии в составе педагогической системы, а также раскрыты особенности внедрения интегрированной технологии в образовательный процесс школы I степени. Проанализировано, что современный образовательный процесс школы I степени значительно выигрывает при внедрении интегрированной технологии.

Ключевые слова: интегративный подход, технология, интеграция, дидактические принципы, обучение.

Yakimenko S.I.

THE INTRODUCTION OF INTEGRATED TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF SCHOOLS AND DEGREE

The article deals with the problem of implementation of integrated technology in the educational process of secondary school of the first degree. The author raises the issue of the importance of integrated technology as part of the educational system and discloses the features of the implementation of integrated technology in the educational process of the school of the first degree. The modern educational process of the school and the degree which considerably wins because of the implementation of integrated technology is analyzed.

Key words: integrative approach, technology integration, didactic principles, teaching